

Bevkov trg Časovni vzorci Nova Gorica Odprti prostor Participacija

Za preučevanje doživljanja mestnega odprtega prostora so najpomembnejši psihološki in strukturni vidik ter vidik socialne uporabnosti. Slednji je najpomembnejši, saj odprti mestni prostor z zelenimi površinami predstavlja zadovoljevanje potreb mestnih prebivalcev. Psihološki vidik se navezuje na neposredno doživljanje in doje-manje prostora, strukturni vidik pa nam pove, da so javni mestni prostori pomembna prostorska kategorija v zgradbi mesta. Na primeru Bevkovega trga v Novi Gorici so bile uporabljene tri oblike analiz. S strukturno analizo in vrednotenjem prostora sta pona-zorjena razvoj in struktura mesta s problemi in kvalitetami. Z rezultati javnomnenjske ankete, ki je bila pripravljena z metodo spoznavnega zemljevida, je bila oblikovana slika o tem, kako ljudje doživljajo svoje vsakdanje okolje. Z metodo modelov časovnih vzorcev pa so bila opazovana dogajanja v prostoru v določenih časovnih pre-rezih ob različnih dnevih v tednu.

Bevk square Nova Gorica Open space Participation Time sampling

In research on perception of open urban space, psychological and structural aspects are important, as well as social use. Social use however is most important, because open urban space and its green surfaces satisfies needs of an urban population. The psychological aspect applies to direct experiencing and perception of space, while the structural aspect proves, that public urban places are an important category in the urban structure. On the example of Bevk square, Nova Gorica, three types of analyses were carried out. With the structural analysis and evaluation, development and structure of the place were shown, its problems and qualities. The survey on public opinion utilised the method of cognitive mapping, enabled definition of the image of the square, as perceived by everyday users. With the method of time samples events on the square were observed, in different time slots and days of the week.

Nataša BRATINA

Doživljanje mestnega odprtega prostora – Bevkov trg v Novi Gorici

Vprašanje, kako lahko načrtovalec z različnimi pristopi, ki preučujejo psihološki vidik, vključi uporabnike v procese načrtovanja, je bilo povod za nastanek seminarske naloge Doživljanje mestnega odprtega prostora na podiplomskem študiju krajinske arhitekture. Ugotovitve naloge so predstavljene v obliki smernic za načrtovalce. Osnovno načelo je, da je treba uporabnika prostora obravnavati kot cilj, kateremu je javni mestni prostor namenjen. Posredno vključevanje ljudi v načrtovanje dejavnosti se je izkazalo kot utemeljeno.

1. Uvod

Odprti mestni prostor je namenjen javnemu večplastnemu dogajanju. Sodobni mestni prostor mora biti odziven, raznolik in dinamičen. Potrebe pri urejanju in načrtovanju so že zdavnaj presegle samo sposobnosti ozko specializiranega in omejenega delovanja strokovnjakov v upravi in v organizacijah za načrtovanje. Zato postaja vključevanje javnosti v procese načrtovanja prostora vse bolj aktualna tema med načrtovalci. Javnost naj bi sodelovala pri opredelitvi samih problemov in tudi pri njihovem vrednotenju. Sodobni tip strokovnjaka mora zato iskati načine, s katerimi bo dobil čim več informacij od uporabnikov in jih bo znal posredno vključiti v načrtovalske rešitve.

Doživljanje in doje-manje prostora je pri analiziranju in načrtovanju pomembna kategorija, ki je povezana s psihološko funkcijo prostora. Ker gre za izrazito subjektivna občutja in vrednote, jih je težko ugotoviti in upoštevati. Zato namenjamo preučevanju psihološkega vidika javnega prostora na tem mestu večji pomen.

Iskanje različnih pristopov in metod, ki preučujejo psihološko doje-manje prostora uporabnikov in tako omogočajo posredno vklju-

čevanje ter sodelovanje javnosti, je botrovalo nastanku seminarske naloge v okviru predmeta ekološka psihologija na podiplomskem študiju krajinske arhitekture.¹

2. Odprti mestni prostor

“Po sodbi filozofov je mesto neka vrsta velike hiše in obratno, hiša mesto v malem.” (Alberti, De Re Aedificatoria, 1485)

Vsaka hiša ima osrednji prostor srečevanja, druženja, glavnega dogajanja in vsako mesto tudi ima ali mora imeti vsaj en tovrstni javni odprti prostor. Odprti mestni prostor je namenjen javnim potrebam, javnemu življenju in je zato javno vzdrževan. Je prostor mestnega shajanja, srečevanja in zadrževanja, intenzivnega prepletanja različnih poti, dogajanj in dejavnosti, ki tvorijo njegov obod.

Mestni odprti prostori so trgi, parki, ulice, pasaže, igrišča, parkirišča ipd. Vendar je odprti prostor mestotvornega, središčnega pomena navadno osrednji prostor, zasnovan kot trg ali sodobne različice trgov (plaza), nakupovalnih ulic. Sodobni javni mestni prostor mora nuditi udobje, zadovoljstvo, sprostitvev in raziskovanje ter številne aktivnosti.

3. Socialno-psihološka funkcija odprtega prostora

Javni mestni prostori funkcionirajo kot socialni-komunikacijski in družabni prostori v mestu. Njihova psihološka funkcija je vse bolj pomembna. Po Gantarju in Kosu (1993) vsak mestni prostor, na katerega zahajajo ali pa se na njem zbirajo ljudje, deluje na dveh ravneh:

- na funkcionalni (namenski) ravni - pomen prostora nam opredeljuje predvsem njegova namembnost z vidika realizacije naših ciljev oziroma namenov;
- na komunikativni ravni - ogledovanje in opazovanje drugih in urbanega prostora, različnih oblik verbalne in neverbalne komunikacije, predvsem pa pričakovanje "presenečenja". Značilnost te komunikativne razsežnosti je, da je sama po sebi namen in torej ni določena s cilji. Izhaja iz človekove potrebe po različnih oblikah komuniciranja s soljudmi.

Vsi javni mestni prostori vsebujejo obe razsežnosti. Toda nekatere prostore bolj opredeljuje prva, nekatere pa druga razsežnost.

Raznovrstnost in raznolikost je sama na sebi kvaliteta urbanega prostora, pravzaprav vsakega prostora. Odprti urbani prostori omogočajo bistveno večjo svobodo različnih uporab prostora oziroma mesta in v primerjavi s pozidanim omogočajo bistveno večjo polivalentnost, fleksibilnost, neformalnost, kreativnost.

Psihološki vidik² javnega prostora se kaže skozi vrednote odprtega prostora, kot so odzivnost, demokratičnost in nosilec pomenov.

Odzivni prostori so tisti, ki služijo potrebam svojih uporabnikov. Osnovne potrebe, ki jih ljudje skušajo zadovoljevati na javnih krajih, pa so udobje, sprostitve, dejavna in nedejavna zaposlitev in raziskovanje. Sprostitve nudi olajšanje pred dnevnimi stresi,

zaposlitev z drugimi pa spodbuja posameznikovo dobro počutje in družabnost.

Demokratični prostori ščitijo pravice uporabnikov. Dostopni so vsem skupinam in omogočajo tako prostost delovanja kot začasno prisvajanje in nadzor. Javni prostor je kraj z manj omejitvami od doma in delovnega mesta. Lahko ga spremenimo z javnimi dejavnostmi. Nudi občutek moči in nadzora, omejen je zgolj z enakimi pravicami. To so kraji, kjer se ljudje učijo živeti skupaj.

Možnost dostopa je osnova za uporabo prostora. Tu gre tako za fizični dostop, tj. odsotnost ovir in povezanost s sosednjimi območji. Včasih lahko z ovirami zmanjšamo uporabo prostora. Vidni dostop je prav tako pomemben, če želimo, da bi ljudje prostor uporabljali. Ljudje morajo videti, da je pred njimi javni prostor, ki ga lahko uporabljajo. Vidnost je nadvse pomembna pri presoji varnosti prostora. Vendar pa se vidni dostop ne pokriva z željo po zasebnosti, po tem, da nisi vsem na očeh. Javni prostor mora nuditi na ustrezen način obe možnosti.

Spodbujati je treba različne dejavnosti tako, da to ne omogoča prevlade nobene skupine. Pestrost mora biti skladna. Seveda tudi fizične lastnosti kraja omogočajo oziroma onemogočajo posamezne dejavnosti. Različni kraji ponujajo pač različne možnosti. Razčlenjeni kraji z mnogimi različnimi prostori so posebej primerni za različne dejavnosti.

Pomeni prostora omogočajo nastanek močnih povezav med krajem, osebo, svetom. Ljudje se povezujejo s svojim fizičnim in socialnim okoljem. Neprestano uporabljan javni prostor z mnogimi spomini omogoča sidranje posameznikovega osebnega trajanja v hitro spreminjajočem svetu. Pozitivni pomeni javnega prostora se razvijejo takrat, kadar okolje postane pomemben del njihovega življenja.

4. Opredelitev naloge

Za izvedbo raziskave in preiskus metod sva avtorici izbrali mestni trg v domačem mestu, ker dobro pozna njevo problematiko in hkrati gledava nanj kot uporabnici in kot potencialni načrtovalki.

Naloga je zasnovana na predpostavki, da je središčno območje mesta Nova Gorica – Bevkov trg dragocena vrednota mesta in da jo je treba spremeniti v smislu dopolnjevanja raznolikih dejavnosti in načrtovalskih posegov, potez, urbane opreme, kar naj bi omogočalo polno, aktivno in prijetno doživljanje osrednjega prostora.

Predpostavljamo, da je mogoče interes javnosti za mestni prostor usmeriti v ustvarjalno sodelovanje pri urejanju prostora in snovanju novih aktivnosti. Z izvedbo analiz in uporabo metod, ki preučujejo psihološko dožemanje prostora, menimo, lahko ugotovimo potrebe in želje ljudi. Na tak način lahko dobimo zelo dobre rezultate ter kvalitetno načrtujemo.

Opis območja in opredelitev problema:

Območje Bevkovega trga je središčno, javni odprti mestni prostor Nove Gorice, ki tvori skupaj z območjem trgovskega centra in Leninovo ulico osrednjo mestno površino, zaprto za promet. Celotno območje je nastalo postopoma in lahko bi rekli po naključju. Preprosto bi ga lahko opisali kot zametek mestnega trga v izteku trgovske ulice, ki ostaja živahna, a še vedno nedograjena asfaltna ploščad.

Za to območje je značilno, da je edino takšno v Novi Gorici in predstavlja vozliščno točko različnih smeri in dogajanj mesta. Je zelo prehodno in zaradi dejavnosti, ki so locirane na obodu trga, se tukaj zadržuje veliko ljudi. Vendar je kljub osrednjemu položaju v mestu trg precej pust, enoličen, urbana oprema je zelo slabo postavljena oziroma pomanjkljiva, zelenja skoraj ni. V to območje prihaja veliko ljudi, vendar

prav zaradi slabe, nedinamične, nerazgibane ponudbe, s trga obiskovalci tudi hitro odidejo. Območje, razen pri gostinskih lokalih, skoraj ne nudi zadrževanja in ustavljanja.

Metoda dela:

Najprej sva pridobili raznovrstne informacije o odprtem prostoru in njegovi okolici ter Novi Gorici. Z analizo sva spoznavali posamezne plasti prostora, razvoj dejavnosti, strukturo, urbano opremo, probleme in kvalitete obravnavanega območja. Analizo sva izvedli v treh delih:

- strukturna analiza in vrednotenje prostora (podano v pisni obliki, skice, fotografije),
- modeli časovnih vzorcev (povzeto po tuji literaturi, opazovanje dogajanja z video kamero, tabele, grafični prikazi),
- javnomnenjska anketa, v kateri smo uporabili tehnike spoznavnega zemljevida, vprašanja v obliki semantičnega diferenciala, vprašanja z naštevanjem in stopnjevanjem (rezultati so podani opisno in grafično).

Rezultati ankete in modelov časovnih vzorcev so neposredno doprinesli k podkrepitevi ugotovitev strokovne analize.

Cilj naloge je bil postaviti osnovna izhodišča za vključevanje javnosti v procese načrtovanja in planiranja ter za načrtovanje in programsko izboljšanje mestnega središča.

5. Modeli časovnih vzorcev

Metodo sva na osnovi primerov iz ZDA, priredile najinemu namenu uporabe in načinu dela (več o tem Cherulnik, Zeisel).

Metoda pomaga načrtovalcu do boljših rešitev, saj ga seznanja z obnašanjem ljudi v prostoru, v katerem živijo. Doživljanje prostora se nanaša na to, kaj ljudje čutijo, vidijo, kaj se pogovarjajo in kako se gibljejo v prostoru. Metoda je predvsem usmerjena v

opazovanje tega, kako se ljudje obnašajo in reagirajo na okolje (ali na primer raje sedijo, ležijo, stojijo, se ustavljajo in pogovarjajo ali le prehajajo skozi prostor), kako dojemajo sodobno arhitekturo oziroma historične ambience, kako turisti, obiskovalci doživljajo neznanu okolje.

Rezultati raziskovanja obnašanja ljudi v prostoru služijo predvsem reševanju prostorskih problemov. Zato se priporoča uporabo različnih metod, ki so odvisne od specifičnosti problema, ki ga rešujemo, in od možnosti izvedbe potrebnih raziskav. Najbolj učinkovita pot je, da uporabimo več metod vzporedno:

- opazovanje smeri gibanja: opazujemo, kako se ljudje gibljejo v fizičnem okolju (prehodnost skozi prostor);
- opazovanje območij zadrževanja: opazovanje obnašanja v določenem delu okolja;
- intervjuji, da bi zvedeli, kako posamezniki vidijo specifične situacije v prostoru;
- uporaba anket o opazovanju, vedenju, o poznavanju prostora, o željah;
- analiza pisnih dokumentov, časopisnih člankov, literature o obravnavanem območju, ki so lahko koristni pri obravnavi problema.

Izvedba metode

Začeli sva z opazovanjem dogajanja na Bevkovem trgu in prišli do prvih grobih ugotovitev: kdaj je na trgu najbolj živahno, kdaj najmanj, katere smeri ljudje najpogosteje uporabljajo. Odločili sva se, da preskusiva metodo, ki sva jo spoznali v literaturi, in ugotoviva, ali je primerna za obdelavo najinega problema.

Določili sva prostor z najboljšim pregledom dogajanja na trgu. Za izvedbo in trajen zapis opazovanja sva uporabili video kamero, ki sva jo postavili v parkirani avtomobil, in začeli poskusno snemati. Snemali sva po 15 minut ob različnih urah med delovnim tednom in v soboto ter nedeljo.

S pilotnimi rezultati metode sva ugotovili, da je takšen način dela za najino raziskavo primeren. Iz posnetega materiala sva razbrali najprimernejši čas snemanja, ki daje uporabne rezultate za najino raziskavo. Izbrali sva dopoldanski čas med 10. – 11. uro, saj v tem času ljudje hodijo po opravkih, na malico; za soboto in nedeljo pa nekoliko kasneje od 11. – 12. ure. Popoldanski čas snemanja se nama je zdel najustrežnejši med 15. – 16. uro, ker je to čas, ko nekateri odhajajo iz služb, drugi pa že prihajajo po popoldanskih opravkih.

Ob pregledovanju posnetkov sva zelo hitro ugotovili, da nam potrjujejo že pred snemanjem ugotovljeni dve glavni smeri gibanja in dve pomembni območji zadrževanja. Iz posnetkov sva določili smeri gibanja, območja zadrževanja, šteli sva obiskovalce, določali njihov spol, pri starosti sva razlikovali le otroke in odrasle. Pozorni sva bili tudi na različne dejavnosti ljudi na trgu in koliko časa se tam zadržujejo. Način dela z uporabo video posnetka se je izkazal kot zelo primeren, saj ga lahko večkrat pogledamo in se tako osredotočimo na eno stvar, ne da bi pri tem izgubili ostalo dogajanje ali informacije.

Metoda se je izkazala kot zelo uporabna, ker podaja dejansko stanje dogajanja v prostoru in je v primerjavi z drugimi metodami zelo objektivna.

Smeri in območja opazovanja

Čez Bevkov trg poteka pet pomembnih smeri gibanja. Označili sva jih z velikimi tiskanimi črkami od A do E. Pomembnejših mest zadrževanja je šest, ki sva jih označili s številkami.

Za vsak časovni prerez sva izdelali tabelo, kjer sva za vse izkazane smeri gibanja in mesta zadrževanja vpisali število ljudi, ki so bodisi uporabili neko smer ali pa se zadržali na enem od mest zadrževanja. V tabeli so še podatki o spolu, starosti, dejavnosti in

številu ljudi, ki počnejo to dejavnost, in koliko časa jo počnejo. Tako je nastalo šest tabel, na osnovi katerih sva dogajanja na trgu še grafično prikazali.

Na grafično podlago trga sva s širino traku označili število ljudi na posamezni smeri prehajanja; mesta zadrževanja sva označili s širino kolobarja, ki nam ponazarja število ljudi, ki se tam zadržujejo.

Prikaz zapisov rezultatov (tabele in grafični prikaz)

Sobota se je v rezultatih izkazala kot najizrazitejši dan glede na obisk in z največjimi razlikami med dopoldanskim in popoldanskim delom dneva.

Preglednica: september 96 (Dopoldan v času od 11. – 12. ure, sobota, sončno)

smeri gibanja	število osebkov	spol	starost	dejavnost in št. oseb.	čas (min) zadrževanja
A	453	M 142 Ž 311	O 149 S 304	mimohod 99 pogovor 60 kolesar. 29 čakanje 65	/ 2-5 / 5-10
B	311	M 110 Ž 201	O 79 S 232	mimohod 311	/
C	179	M 80 Ž 99	O 53 S 126	mimohod 111 ogled, izložb 68 pogovor 10	/ 10 – 15 2 – 3
D	49	M 17 Ž 32	O 6 S 43	mimohod 49	/
E	63	M 18 Ž 45	O 9 S 54	mimohod 63 ogled, izložb 17	/ 1 – 3

območja zadrževanja	število osebkov	spol	starost	dejavnost in št. oseb.	čas (min) zadrževanja
1	19	M 8 Ž 11	O 4 S 15	čakanje 19 pogovor 17	5 – 10 10 – 15
2	17	M 9 Ž 8	O / S 17	čakanje 17 pogovor 17	5 – 10 10 – 15
3	63	M 22 Ž 41	O 14 S 49	pogovor 6 nakup 45 mimohod 33 čakanje 4 sedenje pred lok. 30	2 – 5 / / 5 – 10 10 – 15
4	94	M 63 Ž 31	O 49 S 45	čakanje 10 pogovor 30 igra 49	10- 10 3 – 15 30 – 45
5	14	M 9 Ž 5	O 14 S /	pogovor 14	15 – 30
6 križanje	31	M 19 Ž 12	O / S 31	pogovor 31	5 – 10

Sklepni rezultati metode na primeru Bevkovega trga

Najbolj živahno je na Bevkovem trgu ob sobotah dopoldne, ko ljudje prihajajo z namenom nakupovanja, in med tednom popoldne. S tem je povezano tudi zadrževanje, ki je v teh časovnih prerezih prav tako povečano.

Dejavnosti sedenja, srečevanja in druženja so izrazitejše med tednom popoldne in ob sobotah dopoldne, še posebej če je lepo, sončno.

Najmanj ljudi obišče trg v nedeljo, ker so trgovine zaprte, odprti so le redki gostinski lokali. Značilno za Goričane je, da ob nedeljah zahajajo na podeželje in izlete. Kar je opaznega dogajanja v nedeljo, je prehodnost v smeri A in rahlo povečan obisk gostinskih lokalov.

Smeri prehodov so uporabne večinoma ves čas, vendar se intenzivnost prehajanja spreminja glede na časovne prereze. Najbolj pomembna je smer promenade (smer A), ki je vedno najmočnejša. Najbolj izrazita je med tednom dopoldne in popoldne ter v soboto dopoldne. Poleg tega sta pomembni še smeri C in B. Obe smeri sta ojačani ob sobotah dopoldne in med tednom popoldne. Ostale smeri so večinoma izenačene in manj uporabljane.

6. Anketa

Javnomnenjska raziskava, izvedena s pomočjo ankete, je ena od metod v okviru spoznavanja, vrednotenja in načrtovanja prostora. Namen raziskave je bil tudi ugotoviti odnos prebivalcev do območja trga kot celote, predvsem do odprtega prostora oziroma površin, urbane opreme in dejavnosti, ki potekajo na trgu. Zanimalo nas je njihovo mnenje o potrebah in željah ter uporabnosti trga.

Potek raziskave in uporabljena metoda

V raziskavi je sodelovalo 50 prebivalcev ali obiskovalcev (zaposle-

ni, šolarji) obeh spolov, starih od 9 do 67 let (povprečna starost 39 let), vseh stopenj izobrazbe. Večina vprašanih živi v Novi Gorici (80 %) – od rojstva 28 %, priseljenih 52 % (živijo v tem mestu od 1 – 39 let; povprečno 21 let). Vzorec anketirancev je bil slučajen, kar pomeni, da je imel vsak krajan enako možnost, da se znajde med anketiranci, in izbran tako, da smo dobili prebivalce iz različnih koncev mesta ter naključne obiskovalce.

Vprašalnik je sestavljen iz 11 vprašanj mešanega tipa. Uporabili sva tehniko spoznavnega zemljevida, vprašanja v obliki semantičnega diferenciala, vprašanja s stopnjevanjem in vprašanja z naštevanjem (prosti opis). Izvedbo ankete na terenu sva opravili sami in je potekala individualno.

Vprašanja so se nanašala na:

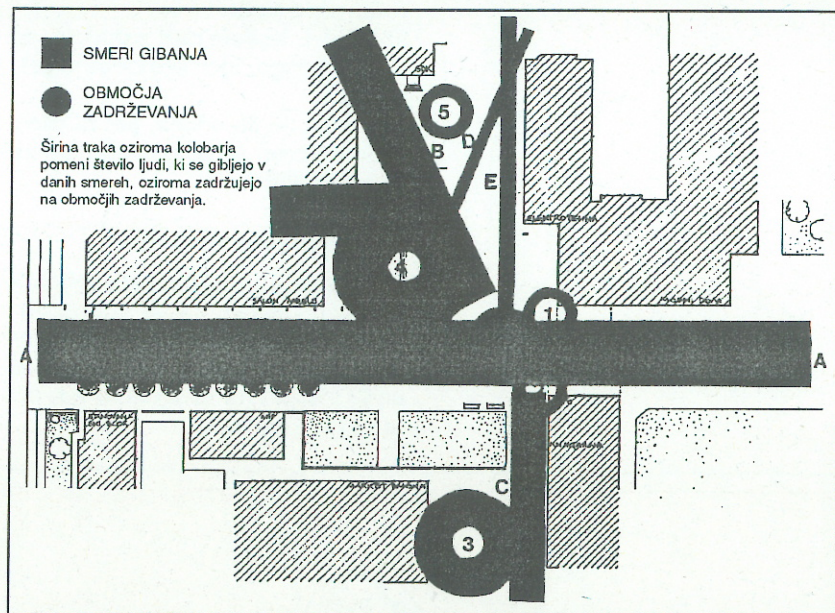
- vzrok obiskovanja ali zahajanja na Bevkov trg,
- splošen vtis o Bevkovem trgu
- splošno mnenje o dejavnostih na trgu
- opremljenost trga
- oceno prisotne urbane opreme na trgu – koliko je je in kakšna je
- dejavnosti, ki jih obiskovalci pogrešajo, ker jih še ni
- trg, ljudji in njihove odnose

Metoda spoznavnega zemljevida

S pomočjo metode spoznavnega zemljevida oziroma družbeno-prostorskega obrazca (metoda agleškega psihologa T. Leeja, 1968) sva želeli ugotoviti, kako ljudje vidijo mestno središče – mestni trg, kakšen odnos imajo do njega, kateri predeli in zakaj so jim všeč ter kateri ne.

Metodo sva izvedli s tlorisno risbo trga, na katerem so anketiranci obkrožili tisti predel, po katerem sva spraševali. Socialno vedenje in fizične lastnosti okolja so povezane, zato taka metoda upošteva tako prostorske kot družbene značilnosti okolja.

Slika 1: Sobotna dopoldan v času od 11. – 12. ure, sončno (metoda časovnih vzorcev)

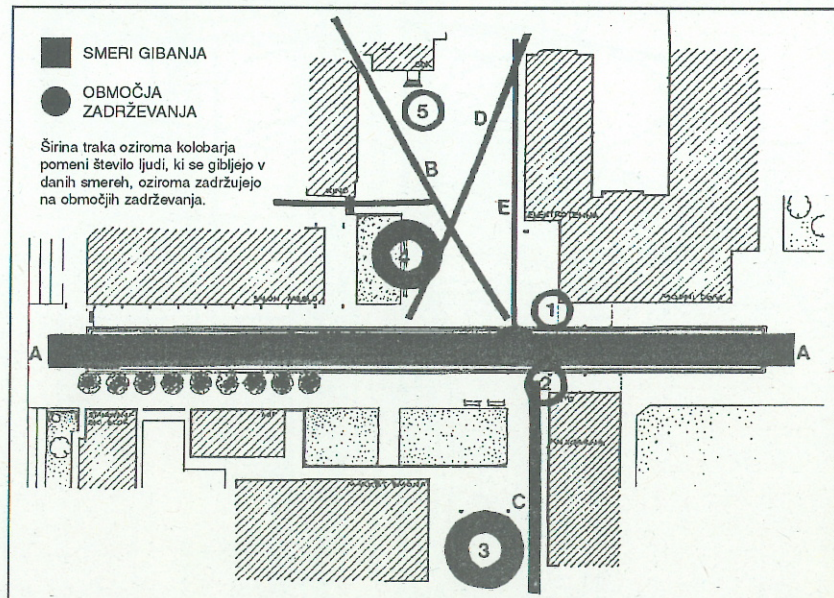
Smeri gibanja

Sobotna dopoldan je v vseh pogledih najživahnejši dan na Bevkovem trgu. Veliko je prehodov v vseh smereh, največ v smeri A, B, C. V primerjavi z drugimi časovnimi prerezi je zelo povečan prehod v B smeri.

Mesta zadrževanja

Veliko je zadrževanj; največ jih je na mestih 4, 3 in 6, ki sva jih imenovali križanje. Ljudje se ustavljajo in klepetajo.

Slika 2: Sobotna popoldan v času od 15. – 16. ure, sončno (metoda časovnih vzorcev)

Smeri gibanja

Popoldne se bistveno zmanjša prisotnost ljudi na trgu. V vseh smereh se zmanjša število prehodov, največ jih je še vedno v smeri A.

Mesta zadrževanja

Enako kot pri smereh gibanja, se zmanjša tudi zadrževanje obiskovalcev. Opazno je le na mestih 3 in 4.

Na "spoznavnem zemljevidu" trga so morali anketiranci določiti oziroma obkrožiti:

- a) predel, kamor radi zahajajo, se zadržujejo, kjer se počutijo prijetno,
- b) predel, ki jih odbija, jim ni všeč, kamor ne zahajajo radi, se ne zadržujejo.

a) Priljubljena območja

Pri opazovanju slike priljubljenih območij vidimo, da so anketiranci obkrožili nekako vse obravnavano območje, razen predela, ki se je izkazal na drugi sliki kot zelo nepriljubljen.

b) Nepriljubljena območja

Pri označevanju nepriljubljenih predelov se je izkazala bolj enotna in izrazita opredelitev obravnavanega območja. Zanimivo je, da so obiskovalci mnogo bolj enotni o tem, kar jim ni všeč, kot pa o tem, kar jim je všeč, o čemer priča večja zgotitev na enem samem delu in sicer Bevkov trg v celoti. Znotraj Bevkovega trga pa lahko opazimo še močnejše negativno izražene robne predele. Poleg teh predelov so nepriljubljena še nekatera območja, sicer manj izrazito opredeljena.

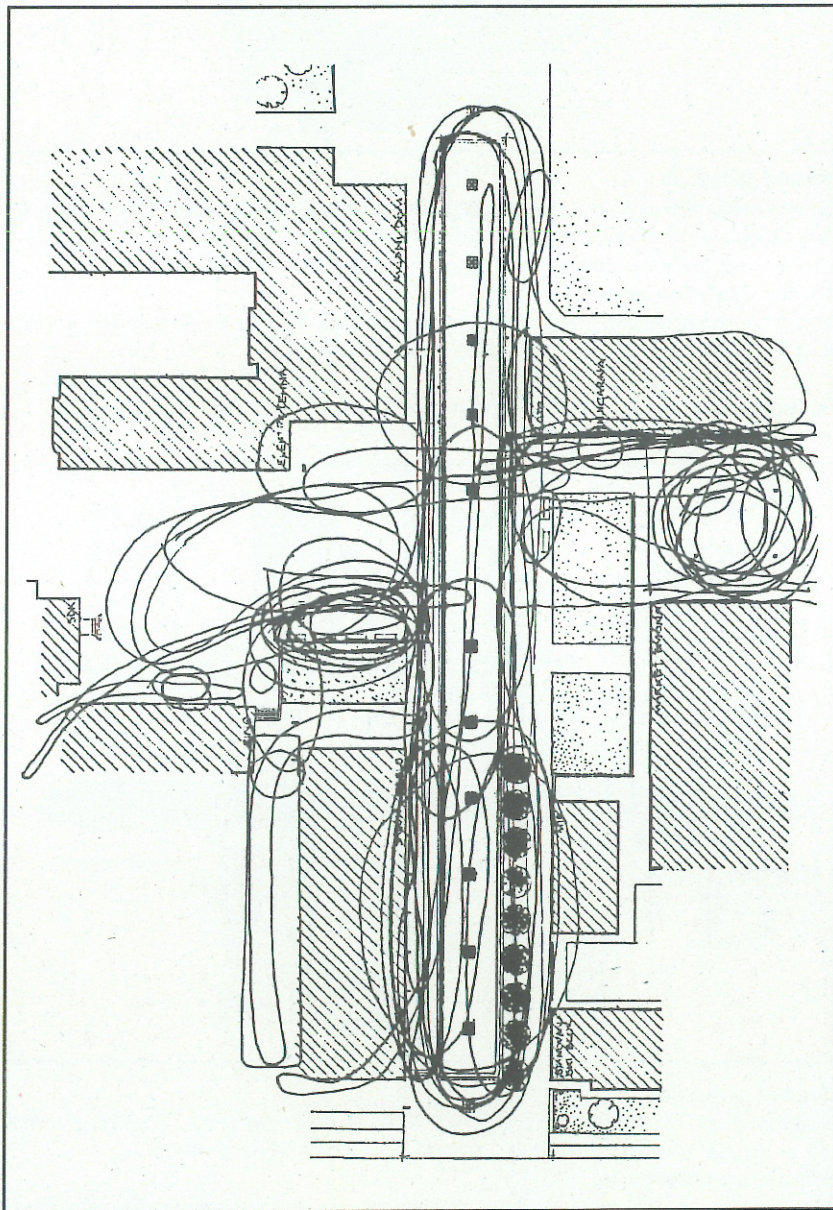
Ta rezultat nam pove, da je znotraj obravnavanega območja Bevkov trg res najbolj negativen predel, hkrati pa je edini v mestu; ljudje ga vseeno potrebujejo in ga želijo izboljšati in popestriti.

Zanimivi so tudi opisni odgovori, zakaj so jim označeni predeli všeč in zakaj ne. Nekateri niso odgovarjali na pisni del vprašanja, vendar sta več kot dve tretjini vprašanih pripisali odgovor. Odgovore sva strnili v pomenke sklope posebej za priljubljena in posebej za nepriljubljena območja.

Metoda spoznavnega zemljevida je zelo neposredna in zgovorna. Rezultati so zelo razvidno grafično izraženi, poleg tega pa še opisno pojasnjeni. Taka oblika odgovarjanja se je med anketiranci izkazala kot zelo priljubljena, saj popestri anketo med vrsto pisnih vprašanj. Včasih se izkaže, da se kdo od vprašanih zmede in se ne znajde na risbi. Zato je pomembno, da je osnovna tlorisna risba območja čim bolj enostavna in nazorna za širši krog ljudi.

7. Smernice za načrtovanje

Rezultati naloge so smernice za načrtovalce obravnavanega območja. V nalogi je prikazan tudi osnovni predlog ureditve trga oziroma idejna zasnova kot primer uporabe rezultatov naloge.

Slika 3: Spoznavni zemljevid, ki prikazuje vsa priljubljena območja

Sklepne ugotovitve iz ankete in modelov časovnih vzorcev:

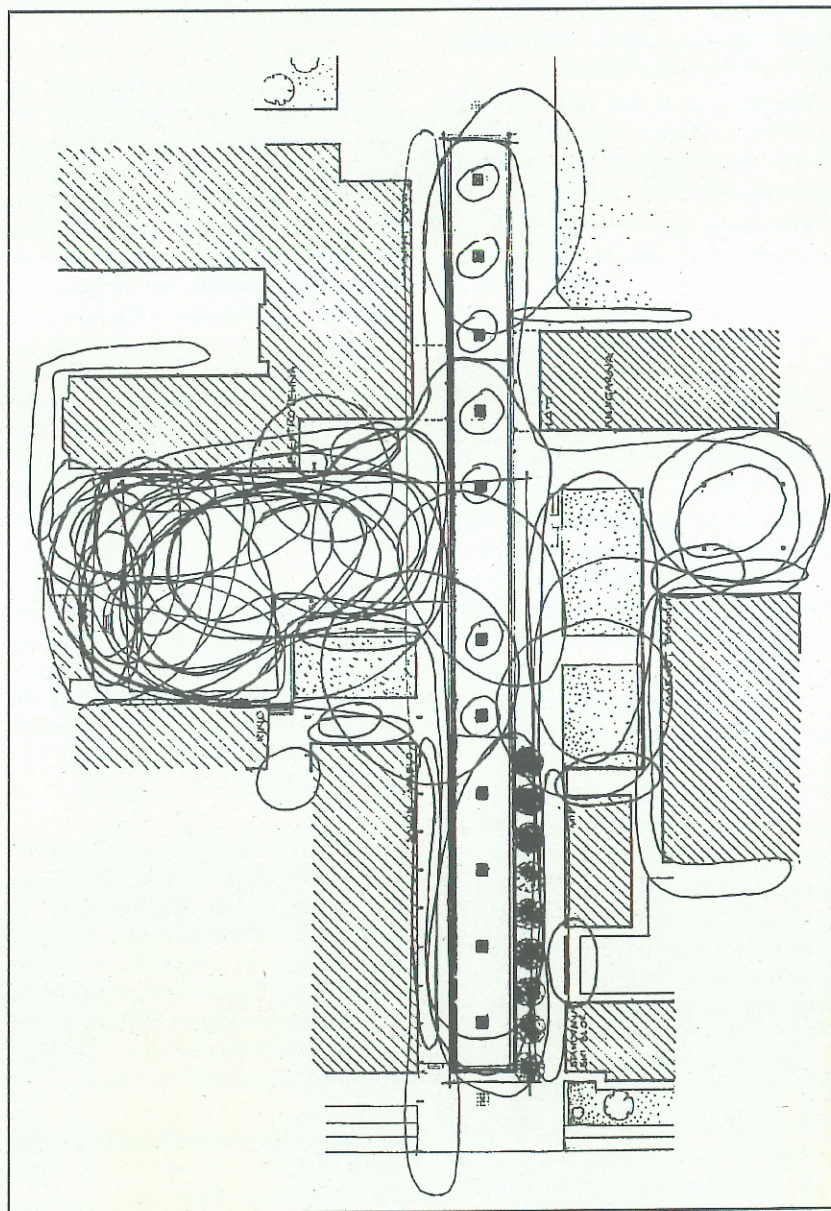
- Prebivalci in obiskovalci prihajajo na območje Bevkovega trga predvsem zaradi nakupovanja in kulturnih prireditvev. Ostale dejavnosti (srečevanje, sprehanje, gostinski lokali in igra) so sekundarnega pomena. Celotno območje je bolj podobno nakupovalni ulici (market street) kot klasičnemu mestnemu središču – trgu.
- Trg je za obiskovalce srednje ustrezen oziroma zadovoljiv, vendar jim ne nudi posebnih ugodnosti ne v vizualnem in ne doživljajskem smislu. Trg se obiskovalcem zdi zelo varen; skoraj vsi so enotni, "da je preveč betonski".
- Obiskovalci s programom dejavnosti na območju trga niso preveč zadovoljni in le-te kritično ocenjujejo. Dejavnosti niso smiselno povezane, so puste, sicer uporabne, vendar jih vseeno ni dovolj.

Območja, ki so jih prebivalci še posebej izpostavili:

- Območje za sedenje in druženje, ki je sedaj na trgu, jim je zelo ljubo, vendar je premalo klopi in žal ni sence.
- Območje gostinskih lokalov in trgovskega centra je priljubljeno predvsem kot nakupovalni predel, za odmore oziroma malice med delovnim časom; obenem omogoča druženje z ostalimi, ki jih pri nakupovanju srečujemo.
- Območje novega trgovskega programa v stavbi Salona Meblo je za prebivalce poživljajoče s številnimi programi in lepšimi, bolj urejenimi izložbami.
- Posebno pozornost pri načrtovanju dejavnosti in oblikovanju prostora je potrebno usmeriti na Bevkov trg, saj se je izkazal za zelo nepriljubljen predel obravnavanega območja.
- Urbana oprema trga je srednje zadovoljiva glede osvetljenosti oziroma uličnih svetil; tlakovane površine so ustrezne oziroma jih je preveč. Zelo izrazil je odговор, da je na trgu premalo

sence v predelih za počitek, ni pravega vodnega motiva, premalo klopi, košev za smeti, stol za kolesa in urejenost zelenic je neustrezna.

- Dejavnosti, ki jih obiskovalci pogrešajo, ker jih še ni, so številne. Najbolj pogrešajo kulturne dejavnosti na prostem (koncerti, gledališča, delavnice, razstave), prave mestne dejavnosti (voda – fontana, mestna kavarna s pogledom na trg, boljši specializirani lokali), urbano opremljenost trga (več zelenih površin, cvetje, senca, možnost sedenja) in družabne

Slika 4: Spoznavni zemljevid, ki prikazuje vsa nepriljubljena območja

dejavnosti (otroške, zabavne prireditve).

- Iz modelov časovnih vzorcev lahko razberemo, da je dogajanje, ko so trgovine zaprte ob sobotah popoldne in ob nedeljah cel dan, mrtvo in je trg zelo slabo obiskan. V poletnih mesecih pa je dodatna ovira za zadrževanje na trgu še neznozna vročina zaradi preveč tlakovanih površin in premalo zelenja ter sence.

Smernice za načrtovalce:

Iz navedenih rezultatov razberemo osnovne usmeritve za načrtovanje trga in program dejavnosti, ki jih navajajo prebivalci:

- Poiskati je treba nove oblikovalske rešitve v smislu dopolnitve obstoječih in postavljanja novih struktur.
- Območja za sedenje je treba urediti tako, da bodo omogočala številnejšim ljudem počitek in zadrževanje, ter z zelenimi površinami in vegetacijo tudi boljše mikroklimo, saj ima Nova Gorica sončno in vroče podnebje. Anketirani obiskovalci na območju trga želijo vodni element.
- Pri načrtovanju urbane opreme je treba biti še posebej pozoren na potrebe prebivalcev in uporabo različnih urbanih elementov, ki so lahko večnamenski.
- Prebivalci želijo izboljšave v smeri kvalitetne in pestre ponudbe, zato je nujna programska ožvitev.
- Ponudba v tem predelu naj bo zelo konkurenčna, izrazita in privlačna v butičnem smislu.
- Bevkov trg naj bo polnejši, pestrejši, s programsko vsebino, kakršno imajo klasična mesta (kavarna, galerija). Predvsem je smiselno zamenjati dejavnost elektro trgovine na trgu s številnimi manjšimi specializiranimi trgovinami in lokali.
- Pri načrtovanju vsega območja trga je treba še posebej razmišljati o vikend programu in dejavnostih na odprtem tako čez dan kot zvečer.

8. Zaključek

Uporabniki prostora so v veliki meri še vedno izključeni iz procesa načrtovanja. Sodelovanje uporabnikov v procesu načrtovanja pomeni, da spoznamo njihova mnenja, potrebe in vrednote, njim pa omogoča nadzor nad okoljem in nudi možnosti, da upoštevajo tudi njihove želje in ideje. Načrtovalec pristopa oziroma naj bi pristopal do naloge objektivno, medtem ko uporabnik okolje dojema in ocenjuje subjektivno. To dejstvo sva v nalogi upoštevali pri oblikovanju in uporabi metod in pri analizi rezultatov, ki sva jih dobili.

Vključevanje ljudi v urejanje in načrtovanje dejavnosti se je na osnovi preučitve teoretičnih virov, primerov iz tuje prakse in analize razmer v Novi Gorici na Bevkovem trgu pokazalo kot utemeljeno. Pomen se pripisuje sodelovanju, njegovim neposrednim in posrednim učinkom ter hkrati vedno novim področjem srečevanja uporabnikov prostora in strokovne dejavnosti v prostoru. Ob tem se pomen strokovnih znanj seveda ne zmanjšuje, pač pa nasprotno, le na drugačen način se vključuje v prostorske rešitve.

Izkazalo se je, da se prebivalci zanimajo za njihovo okolje in posege, ki so jim poznani in ki jih neposredno prizadevajo, vendar jih je treba spodbujati ter krepiti njihove sposobnosti za izražanje potreb in želja.

S pričujočo raziskavo želiva spodbuditi vse načrtovalce, upravjalce prostora ter strokovnjake v upravnih službah, da začnejo razmišljati in delovati v smeri vključevanja javnosti ter uporabe metod, ki nudijo rezultate o dejanski uporabi mesta, javnega prostora, zelenih površin.

Nataša Bratina, dipl. inž. kraj. arh., MOP,
Uprava RS za varstvo narave
E-pošta:
natas.bratina@mopuvs.sigov.mail.si

Opombi

¹ Bratina, N./ Lah Sušnik, M.: Doživljanje mestnega odprtega prostora. Seminarska naloga pri predmetu ekološka psihologija, mentor prof. dr. Polič, M., Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo, Podiplomski študij – krajinsko planiranje, Ljubljana 1997, 68 str.

² Povzeto po: Polič, M.: Mesto, javni prostor in ljudje. V: Urejanje odprtega prostora v urbanem okolju (zbornik), Društvo krajinskih arhitektov Slovenije, Ljubljana 1996, str. 38-40.

Viri in literatura

Bratina, N.: Odprti prostor v vrtnem mestu Nova Gorica (diplomska naloga), Biotehniška fakulteta, Študij Krajinske arhitekture, Ljubljana 1993.

Cherulnik, P., D.: Applications of environment – behavior research: case studies and analysis. Cambridge University press, California, USA.

Gantar P., Kos. D.: Če bo vodnjak, bo tudi bomba! Vesela znanost. O hišah, o mestih, o podeželjih: zbornik predavanj III, IV, 1991/92, 92/93, KUD France Prešeren, Ljubljana 1993, str. 97-123.

Kos, D.: Dojemanje odprtih urbanih prostorov. Urejanje odprtega prostora v urbanem okolju, Zbornik letnega strokovnega srečanja Društva krajinskih arhitektov Slovenije. Ljubljana 1996, str. 14-18

Mumford, L.: Mesto v zgodovini 1, 2. Državna založba Slovenije, Ljubljana 1969.

Polič, M.: Mesto, javni prostor in ljudje. V: Urejanje odprtega prostora v urbanem okolju (zbornik), Društvo krajinskih arhitektov Slovenije, Ljubljana 1996, str. 36-41.

Simoneti, M.: Mestne zelene površine: med ljubiteljstvom in stroko, Znanstveno in publicistično središče, Ljubljana 1997.

Zeisel, J.: Inquiry by design: Tools for environment – behavior research, Cambridge University Press, California, USA 1984.